

<https://doi.org/10.62837/2024.8.428>

OSMANOVA MƏLAHƏT NAZIM QIZI
*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası
Bakı ş., Lermontov küç., 74
e-mail: malehat@inbox.ru*

HELMUT KRAUSSERIN “MELODİYALAR” ROMANINDA İNTERMEDİALLIQ

Açar sözlər: Helmut Krausser, “Melodiyalar”, intermediallıq, roman

Ключевые слова: Хельмут Крауссер, «Мелодии», интермедийность, роман

Keywords: Helmut Krausser, “Melodies”, intermediality, novel

Ədəbiyyatda sözü musiqi kimi gerçəkləşdirən musiqili anlayışı mövcuddur. Amma o da məlumdur ki, bədii əsərdə intonasiya və vurğunun müəyyən bir strukturu var və bu da sözlə musiqinin vəhdəti kimi müəyyən olunur. Demək, belə çıxır ki, sözün musiqili olması musiqi duyumunu önə çəkməklə yanaşı, struktur komponentlərini birləşdirən universallıq mövqeyindən də çıxış edə bilər. Görünür elə bu səbəbdən Rixard Vaqnerin incəsənətin sintezi ideyası bədii ədəbiyyata da sirayət etdi, bədii axtarışların aparıcı prinsipi kimi dəyərləndirildi.

Ədəbiyyatda musiqili dedikdə, ritm, intonasiya, kompozisiya nəzərdə tutulur və musiqinin özünəməxsus xüsusiyyətlərindən istifadə edilməsi kimi başa düşülür. Eyni zamanda da musiqili anlayışı əsərin hissələrinin, mövzusunun, motiv və leytmotivlərin düzülüşünə də aid edilir. Elə bu səbəbdən mövzu birliyi, metr, ritm, kontrapunkt, dinamika kimi musiqi səsləri və mətnin melodiyası mənəyərən struktura dönür. Digər tərəfdən əsərin mövzusu sənətkar obrazının şəxsiyyətinə, məşhur musiqi əsərinin mövcudluğuna, gerçək hadisələrin musiqi ilə əlaqəsinə qədər uzanır. Bədii əsərdə musiqi insanın daxili aləminin mənəvi-ruhi ifadəsinə, müəyyən atmosferin yaradılmasına kömək edir və bu şəkildə, süjetin daha dərinə dərk edilməsində böyük rol oynayır. Musiqi eyni zamanda mətnə xüsusi harmoniya və ritm yaradır, əsərin emosional əhval ruhiyyəsini artırır.

Məlumdur ki, qədim dövr sinkretik düşüncə ilə əlamətdardır və musiqi bir qayda olaraq magik xüsusiyyətləri olan miflərdə özünü büruzə verirdi. Şeirlər isə musiqi ilə müşayiət olunurdu. Orta əsrlər söz və musiqinin vəhdəti kilsə nəğmələrində, trubadurların və minnezingerlərin poeziyasında izlənilirdi. İntibah dövrünün operalarında, onlara yazılan librettolarda söz və musiqinin qarşılıqlı əlaqəsi danılmaz faktlardandır. Romantiklərin poeziyasında musiqi insanın mənəvi-ruhani dünyasının əsası və mifoloji obrazı, musiqi metaforaları isə sənətkarın düşüncələrini daha mənalı şəkildə çatdıran ifadə vasitələri idi. Novalis, Hofman, Tik, Qrim qardaşları dünyanı simfoniya ilə müqayisə edir və musiqinin füsunkar təsirindən söz

açırdılar. XX əsr modernistləri isə musiqini itirilmiş sevginin, kədərin və xatirələrin rəmzi mənası kimi təqdim edirdilər. O da qeyd edilməlidir ki, yeni dövr ədəbiyyatında incəsənət növlərinin qarşılıqlı əlaqəsi daha çox musiqi obrazlarının ədəbiyyata təsirində özünü göstərirdi. Yohanes Bobrovski (Johannes Bobrowski, 1917-1965), Hans Ulrix-Trayxel (Hans Ulrich-Treichels, 1952), Helmut Krausser (Helmut Krausser, 1964), Bencamin fon Ştukrad-Barre (Benjamin von Stuckrad-Barre, 1975), Tobias O. Meynsner (Tobias Oliver Meißner, 1967) yaradıcılığı bu baxımdan əlamətdardır[4].

Helmut Krausserin 1993-cü ildə yazdığı “Melodiyalar” (Melodien) romanı müxtəlif incəsənət növlərinin bədii kodlarının qarşılıqlı əlaqəsinə əsaslanan məntəxaxili əlaqələrin - intermedial münasibətlərin öyrənilməsi baxımından maraqlıdır. Personajların hissləri, düşüncələri musiqinin səsləriylə çatdırılır. Məlumdur ki, hər bir musiqi parçası müəyyən xüsusiyyətə malikdir və musiqiçilər bu xüsusiyyəti musiqinin elementi adlandırırlar. Opera, vodevil, librettonun məzmunu müəyyən obraz yaradan musiqinin elementləri ilə çatdırılır. Musiqinin əsas ifadə vasitəsi isə melodiyadır və o melodiya ilə başlayır: insan ümidlərini, kədərini və narahatlığını, düşüncələrini ifadə edir. Helmut Krausserin “Melodiyalar” romanı da keçmiş əsrlərin incəsənətinə, sənət əsərinə istinad edən musiqi mövzusu ilə bir arada təqdim edilir. Tine Byuken Helmut Krausser haqqında yazırdı ki, “on iki gündəlikdən əlavə, onun nəşrlərinin siyahısına on roman və hekayə, iki cildlik şeir və nəsr toplusu, on bir dram, çoxsaylı hekayə və jurnal məqalələri, uşaqlar üçün kitabı, bir neçə radio pyesi, opera librettoları - demək olar ki, Krausserin etməyəcəyi bir şey yoxdur” [3]. Onu da əlavə edək ki, yazıçı həmçinin musiqi bilicisidir və demək olar ki, onun istənilən əsərində musiqi motivlərinə rast gəlinir. Bəzən musiqinin digər obrazlarla birgə əsərin strukturunda əsas rol oynadığının da şahidi oluruq. “Melodien” romanında musiqi əsərin ideya-bədii xüsusiyyətini səciyyələndirirsə, “Könige über dem Ozean” romanında musiqi leytmotivə çevrilir, onun emosional tonunu müəyyən edir. Y.Abdullayevanın da tam doğru olaraq qeyd etdiyi kimi “musiqi sədaları əsərdə elə təşkil edilir ki, istənilən sənət növünün bütün spesifik kodlarını və qanunlarını birləşdirə bilsin”[2, s.122].

Alternativ tarix və detektiv janrını birləşdirən “Melodiyalar” romanı müxtəlif zaman xətlərini birləşdirir və bu şəkildə müasir dövrün və keçmişin musiqiçilərini bir araya gətirir. Beləcə, H.Krausserin yaratdığı musiqiçi obrazları standartlara sığmır, əvəzində, yaratdığı metaforalar musiqi dünyasına istinad edir. Romanın süjet xətti itirilmiş musiqinin axtarışları üzərində qurulur. İntibah dövrünün uydurulmuş musiqiçi Kastilyo elə bir musiqi əsəri yaradır ki, onun sayəsində insanlar magik qüvvəyə malik səmavi sevgini, sonsuz və inanılmaz heyranlıq hissini əldə edirlər.

Qeyd edilməlidir ki, musiqi romanının adında, onun ayrı-ayrı hissələrində, kompozisiya xüsusiyyətində açıq şəkildə özünü göstərir. Məlumdur ki, alman romantizmi, xüsusilə Hofman yaradıcılığı söz və musiqinin yeni formada sintezi,

sözlə həyata keçən musiqi mövzusunun möhkəm və davamlı bağları ilə əlamətdardır. H.Krausser də “Melodiyalar” romanında Hofman yaradıcılığından gələn musiqi ilə sözün sintezini yardır. Görünür elə bu səbəbdən onun yaradıcılığını öyrənən Aron Sayed yazırdı ki, “Krausserin gündəliklərində həm populyar, həm də klassik musiqilərə dair çoxsaylı şərhələr var. Onun bir çox romanları musiqi personajları və ya musiqiçilər haqqındadır. Psixoloq “Der Große Bagarozzy” əsərində Kora Dultz özünü iblis hesab edən və müğənni Mariya Kallasa aşiq olduğunu iddia edən xəstəni müalicə edir. Krausserin “Ultrachronos” romanının baş qəhrəmanı da dirijordur”[8, s.103]. A.Sayedın araşdırması onu deməyə əsas verir ki, H.Krausserin yaradıcılığı musiqi ilə əlaqədardır və onun “Melodien”, “Tanatos”, “Der Große Bagarozzy”, “Ultrachronos”, Die kleinen Gärten des Maestro Puccini”, “Zwei ungleiche Rivalen – Puccini und Franchetti” romanları bu sahədə yazılan ən gözəl sənət əsərləri hesab edilməlidir.

“Melodiyalar” romanına gəldikdə, onun hadisələri XVI-XVII əsrləri və müasir dövrü əhatə edir. Əsərin qəhrəmanı Kastilyo insan ruhunda gizlənən əbədi melodiyaları yaradır, bu melodiyaları musiqinin əsası kimi təqdim edir. H.Krausser qəhrəmanın mənəvi ikiləşməsini göstərir, ilahi melodiyanı sevgili obrazı ilə eyniləşdirir, onunla tanrı dərğahında, səslər səltənətində yenidən birləşəcəyi ideyasını irəli sürür. Başqa sözlə, H.Krausser əsil sənətin əbədiliyindən, təkrarsızlığından bəhs edir. “Melodiyalar” romanı əsrlərlə davam edən musiqi adlı səmavi mifi reallaşdırır.

İntibah dövrünün kimyagəri Kastilyo və onun şagirdi Andrea arzularını həyata keçirmək üçün var-güclərini işə salırlar. Kastilyo belə hesab edir ki, müəyyən melodiyalar insanlara yaxşı və ya pis təsir edə bilər. Bu baxımdan onun fikirləri nəcibdir, lakin o, iblislə sazişə girir və görünür elə bu səbəbdən pislilik bu günə qədər davam edir. Müasir dövrün musiqiçiləri də elə bu səbəbdən onunla rastlaşırlar.

H.Krausserin yaradıcılığında təmsil olunan musiqi terminləri yazının bədii fantaziyasını həyata keçirən mənə birləşmələri kimi önə çıxır. Beləki, əsərdəki mənə dərkətmənin invariantıdır və assosiativ şərhələrdə insanla tanrı arasında mücərrəd əlaqəni göstərir. Elə bu səbəbdən romanda musiqi sözün irəli sürdüyü mənalarla üst-üstə düşür. Səs söz və musiqi ilə bir arada sintez ideyasını aktuallaşdırır, musiqinin təbiətini dəyərləndirməyə imkan verir. “Melodiyalar” romanının strukturunda mühüm məqam müəllif-yaradıcı şəxsin varlığıdır. Kastilyo ilahi bir melodiya yaradır, onun yolunda bütün keçə bilinən və bilinməyən yolları keçir. Gah ilahi sevgisi olan musiqini axtarır, gah da onun yolunda iblisə baş əyir. Beləliklə, əbədi melodiyaalarının axtarışını dayandırmır. O da qeyd edilməlidir ki, yazıçı musiqinin xüsusiyyətlərini və bu sənətin digər imkanlarını bədii sözün dərin və mətnaltı qatlarında açır.

“Melodiyalar” romanında müxtəlif dövrlər birləşir, müxtəlif növ sənədlər üçün sirli kodlardan istifadə edilir. Bura diaqramlar, cədvəllər və divar qeydləri də aiddir. Real sənədlər uydurma sənədlərlə bir arada İntibah dövrünün mənzərəsini yaradır. Uydurma elm xadimləri ilə tarixi şəxsiyyətlər musiqi sənətinin özəlliyini

önə çəkir, beləcə, yazıçının müəllif konsepsiyasına xidmət edir. H.Krausser müsahibələrinin birində qeyd edir ki, o, “Melodiyalar”a başlayarkən qədim əlyazmalar üzərində işləmiş, Ovidinin “Metamorfozalar” əsərinin bir neçə hissəsini tərcümə etmiş, ədəbiyyat tarixinə dair çoxsaylı mənbələri öyrənmişdir. Görünür məhz bu səbəbdən roman inandırıcı və maraqlı süjet xəttinə malikdir.

O da qeyd edilməlidir ki, H.Krausser müasir musiqi növlərini də romana cəlb edir, rok, caz və elektron musiqi elementlərindən də istifadə edir. Aron Sayedə görə “gerçək hadisələri izah edən əsərin mətni klassik və populyar musiqi ilə yanaşı çox vaxt elektron musiqinin də nümunələri daxilində hərəkət edir”[8, s.184].

“Melodiyalar”ın əsas ideyası itirilmiş musiqinin axtarışdır. Məlum olur ki, sehrli qüvvəyə malik melodiyaların müəllifi XVI əsrdə yaşamış sehrbaz Kastilyodur. Lakin onun yaratdığı melodiyalar sirlə kodlarda gizlənilir. Kastilyo onu səslərin xaosu və mənasız birliyindən, təsadüfi birləşmələrdən eşidir və onu kodlaşdırır. Kastilyo uzun illər onun axtarışında olur və nəhayət insanın ruhunda müəyyən hisslər oyatmağa və onları müəyyən davranışlara sövq etməyə qadir olan melodiyaları tapır: “İnsanda sevgi oyadır, qəddar hökmdarların hisslərinə toxunur, onlarda şəfqət yaradır”[6, s.324]. Başqa sözlə, musiqi melodiyaları magik qüvvəyə malikdir və insanın həyatını dəyişdirir fikri romanın əsas ideyası kimi çıxış edir.

Romanı təhlil edən Luts Haqsted melodiyaların magik sirrini izah edərkən yazır ki, onu əldə etmək “şərəbsiz sərxoş olmaq”, “insanda sevgi oyatmaq”, “yaraları daha tez sağaltmaq” və ya “xəsisə əliaçıq etmək”dir. Bu qabiliyyətə sahib olmaq hakimi-mütləq olmaqdır, lakin siz onlara asanlıqla sahib ola bilməzsiniz: onlar dünyanı “melodiyalar” kimi formalaşdırır, onlar tanınmaz, hiss edilməz, müəyyən olunmazdır”[5].

Monastırın səssiz divarları arxasında ilahi melodiyaları kodlaşdıran Kastilyo şagirdinə: “onlar yer kürəsini fəth edəcək, onda harmoniya yaradacaq, ədalət bərqərar edəcək..”[6, s.320] deyir. Amma təsadüf nəticəsində Kastilyo küçə avaraları tərəfindən qətlə yetirilir. Onun şagirdi isə magik gücə malik melodiyaların varlığında bəhs etdiyinə görə inkvizisiya tərəfindən dili kəsilir və tonqalda yandırılır. Kodlara çevrilmiş və izahı olmayan qeydlər isə sirr olaraq qalır.

Roman oxucularda cavabı qeyri-müəyyən suallar doğurur. Sehrbaz Kastilyo doğurdanmı magik gücə malik melodiyaları tapmışdır? Doğurdanmı musiqinin gücü bəşər övladını pislikdən çəkindirəcək? Yazıçı bu suallara cavab vermir, lakin özünün mifini yaradır. Romanı daha inandırıcı etmək üçün XVI əsrin alimi, yazıçı və din xadimi Albert Kransın əsərlərinə istinad edir, alim ilə sehrbazın dialoqunu inandırıcı şəkildə təqdim edir. Beləcə, əsərə gerçək ton verir, müəllif təxəyyülü ilə tarixi hadisələri bir araya gətirir.

Sehrbaz Kastilyonun və alim Kransın fikirlərini qəbul edən, lakin onu yalnız öz məqsədi üçün istifadə edən psixoloq Nikol Düfre də magik melodiyaların axtarışındadır. Romanın maraqlı personajlarından biri də melodiyaların sirrini özündə daşıyan müğənni Paskvalinidir. O, sehrbaz Kastilyonu firıltaqçı adlandırır və

magik qüvvələrə malik melodiyaları mifik Orfeyin insan övladına bəxş etdiyi hədiyyə adlandırır. Bu azmış kimi özünü də Orfeyin inkarnasiyası, onun gerçək dünyada təcəllisi hesab edir. Elə bu səbəbdən Orfey ilə bağlı gizli icmada nəğmələr oxuyur, icma üzvləri ilə qurbanlıq ayinlərini yerinə yetirir. Psixoloq Nikol Dufeyə daha çox Paskvalininin fəlsəfəsi yaxındır və o, var gücü ilə onun fikirlərini yayır. Romanın digər personajı Alben Toybnerdir. Toybner həyat yoldaşını itirir və elə bu səbəbdən özünü Orfeyə bənzədir. Təsadüf nəticəsində sehrbaz Kastilyonun qeydlərini əldə edir, beləcə magik melodiyaların köməyi ilə yoldaşını həyata qaytarmaq istəyir. Tədricən keçmiş ilə bu gün arasında səyahət etməyi öyrənir, melodiyaların gücü ilə həyatın mənasını, mənəvi-ruhani dəyərləri dərk edir. Toybner Kastilyonu Krantsa, Nikolu Paskvaliniyə, özünü isə Kastilyonun şagirdi Andreaya bənzədir, gerçək və xəyal, fakt və fərziyyə, keçmiş və bu gün onun üçün eyni müstəviyə keçir. Yalnız bundan sonra melodiyaların köməyi ilə həyat yoldaşına cismani olmasa da, mənəvi-ruhani qovuşur. Tobias Lambrext yazır ki, “romanda italyan operası, Orfey mifinin müxtəlif resepsiya formaları və müasir günlərdə mövcud olan melodiya mifin araşdırılması, daha dəqiq desək magik melodiyalarda dövr edən tarixin müxtəlifliyi təsvir edilir. Bu melodiylarla bağlı mifin tarixi və onun bir neçə əsrlər boyu inkişafından bəhs edir”[7, s.90].

Beləliklə, görmək olur ki, H.Krausser də öz sələfləri kimi insan ruhunda gizlənən əbədi melodiyalardan bəhs edir. Sehrbaz Kastilyo da, Alben Toybner də Novalis və Hofmanın qəhrəmanları kimi mənəvi ikiləşməyə məruz qalır, dünyaya musiqi melodiyaalarının sədalarından baxır, magik melodiyları ilahi sevgi ilə eyniləşdirir, əbədi səslər səltənətinə can atır.

Bir qayda olaraq ədəbiyyatda bütövlüyə və kamilliyə can atan böyük sənət və sənətkar tənqidlə qarşılaşır, profan həyatla səmavi həyat qarşı-qarşıya dayanır, yaradıcı obrazı dərin məşəqqətlərə məruz qalır. Bu baxımdan alman yazıçılarının yaradıcılığında tənqidi fikirlər üstünlük təşkil edir. Başqa sözlə, romantik qəhrəmanlar, yaradıcı insanlar tarixdə yalnız iz buraxır və dünyadan köçürlər. H.Krausser isə “Melodiylar” romanında bu çərçivədən çıxır, onun əsəri sənətin ölməzliyi ideyasını başqa müstəviyə keçirir. Onun ilahi melodiyları sənəti və sənətkarı əbədiyaşar edir, musiqinin inanılmaz gücünü bu günün problemlərinin həllində göstərir.

Melodiya ilə bağlı miflə təmasda olan hər bir personaj ondan mənəvi, psixoloji və ya fiziki zərər çəkir, amma bütün hallarda melodiylar ilahi güc, insanı dəyişdirə bilən qüvvə kimi təqdim edilir. Bu prinsipi əsas götürən H.Krausser Kastilyonun həyatında baş verən hadisələri, onunla bağlı digər qəhrəmanları musiqinin ətrafında birləşdirir. Melodiyların təsirindən ya pisə, ya da yaxşıya çevrilən insan əməllərini önə çəkir, insan övladının seçimindən bəhs edir və ona uyğun davranışlarını göstərir. Başqa sözlə, musiqi ilə sözü bir araya gətirir, “əsərdə müxtəlif incəsənət növlərinin obrazlılığına əsaslanan mətdaxili əlaqəni müəyyən edir”[1, s.110].

Ədəbiyyat

1. Osmanova, M. Tofiq Mahmudun “Uzaqda ucalan dağlar” romanında intermediallıq: danışan rənglər // İpək yolu, No.1, 2023, s.110-116
2. Abdullayeva Y.A. Intermediality of 20th century in Azerbaijani literature as an impact of Western literary sophistication (within parallels of literary activity of Afaq Masud and William Somerset Maugham). <https://cyberleninka.ru/article/n/intermediality-of-20th-century-in-azerbaijani-literature-as-an-impact-of-western-literary-sophistication-within-parallels-of-literary>
3. Bücken, T. Die hohe Kunst der Selbstdarstellung. Helmut Krausser im Portrait <https://web.archive.org/web/20140419020937/http://kritischeausgabe.de/hefte/werkstatt/buecken-krausser.pdf>
4. Gier A. Gruber, G.W. Musik und Literatur. Komparatistische Studien zur Strukturverwandtschaft. Frankfurt a. M., 1995.335s.
5. Hagedstedt, L. Der Schriftsteller Helmut Krausser. <http://www.hagedstedt.de/portrait/-d2Krausser.html>
6. Krausser, H. Melodien. Roman. München: List, 1994. 864 s.
7. Lambrecht T. Nicht-Naives Erzählen. Deutsche Literatur. Studien und Quellen. Folgen der Erzählkrise am Beispiel biografischer Schreibweisen bei Helmut Krausser. 88-91s <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.-12657/59446/9783110584172.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Sayed, A. Erzählte‘ Musik in der Gegenwartsliteratur. Untersuchungen zu Treichel, Krausser, Meißner und Goetz // Inaugural-Dissertation. Erlangung der Doktorwürde der Philologischen Fakultät der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg. i. Br. Hamburg. 2013. 257s.

Xülasə

Helmut Krausserin “Melodiyalar” romanında intermediallıq

Alman ədəbiyyatında sənət, sənətkar və yaradıcı haqqında romantik təsəvvürlərə yaxın olan musiqi və bəstəkar obrazının təsviri ilə bağlı xüsusi bir konsepsiya mövcuddur. Alman romantikləri özünüifadəni sənətin ali məqsədi hesab edir, incəsənət və elmi bir-biri ilə əlaqədə təsəvvür edirdilər. Sənətkar onlar üçün dahi şəxsiyyət, onun istedadı isə seçilmişlərin işarəsi idi. Alman romantiklərini səciyyələndirən xüsusiyyətlərdən biri də məhz incəsənətin sintezi – müxtəlif incəsənət növlərinin bir araya gətirilməsi, ideal sənət əsəri yaratmaq istəyi idi. Novalis, Hofman, Tik incəsənətə, onun obrazlarına həssas yanaşır, onu ədəbiyyatla birmə öyrənirdilər. Bu mövzuların bədii yaradıcılıqda paralelliyi, bədii obrazlarda estetik idealların təşəkkülü problemi alman ədəbiyyatında sələf-xələf münasibətlərində davam etməkdədir.

Müasir alman yazıçısı Helmut Krausserin yaradıcılığında musiqi və onun ecazkar təbiətinə dair çoxlu sayda əsərlərə rast gəlinir. Bəzən musiqinin digər obrazlarla

birgə əsərin strukturunda əsas rol oynadığının da görmək olur. Yazıçının “Melodiyalar” romanı müxtəlif incəsənət növlərinin bədii kodlarının qarşılıqlı əlaqəsinə əsaslanan məndaxili əlaqələrin - intermedial münasibətlərin öyrənilməsi baxımından maraqlı doğurur. Romanın süjet xətti itirilmiş musiqinin axtarışları üzərində qurulur. Musiqi romanın adında, onun ayrı-ayrı hissələrində, kompozisiya xüsusiyyətində açıq şəkildə özünü göstərir. Məqalə müəllifi Helmut Krausserin “Melodiyalar” romanında intermediallıq problemini yuxarıda qeyd edilən məsələlər ətrafında öyrənir və bir sıra mülahizələr irəli sürür.

РЕЗЮМЕ **ИНТЕРМЕДИАЛЬНОСТЬ В РОМАНЕ ХЕЛЬМУТА КРАУССЕРА** **«МЕЛОДИИ»**

В немецкой литературе существует особая концепция образа музыки и композитора, близкая романтическим представлениям об искусстве, художнике-творце. Немецкие романтики считали самовыражение высшей целью искусства и представляли искусство и науку во взаимосвязи друг с другом. Для них художник был гением, а его талант – знаком избранных. Одной из особенностей, характеризовавших немецких романтиков, был синтез искусства – объединение различных видов искусства, стремление создать идеальное художественное произведение. Новалис, Гофман, Тик трепетно относились к искусству и его образам, изучали его вместе с литературой. Проблема параллелизма этих тем с творчеством и формированием эстетических идеалов в художественных образах до сих пор актуальна в немецкой литературе.

Современный немецкий писатель Хельмут Крауссер имеет множество произведений о музыке и ее чудесной природе. Иногда можно заметить, что музыка играет ключевую роль в структуре произведения вместе с другими изображениями. Роман писателя «Мелодии» интересен с точки зрения исследования интермедиальных отношений, основанных на взаимодействии художественных кодов разных видов искусства. Сюжет романа основан на поисках утраченной музыки. Музыка ярко проявляется и в названии романа, и в отдельных его частях, и в композиционной особенности. Автор статьи изучает проблему интермедиальности в романе Хельмута Крауссера «Мелодии» с учетом вышеперечисленных вопросов и выдвигает ряд идей.

OSMANOVA MALAHAT

**SUMMARY
INTERMEDIALITY IN HELMUT KRAUSSER'S
NOVEL MELODIES**

In German literature there is a special conception of the image of music and the composer, close to the Romantic ideas about art and the artist-creator. German Romantics considered self-expression as the highest goal of art and presented art and science in interrelation with each other. For them, the artist was a genius, and his talent - a sign of the chosen. One of the features that characterized the German Romantics was the synthesis of art - the unification of different types of art, the desire to create an ideal work of art. Novalis, Hoffmann, Tieck reverently treated art and its images, studied it together with literature. The problem of the parallelism of these themes with the creation and formation of aesthetic ideals in artistic images is still relevant in German literature.

The contemporary German writer Helmut Krausser has many works about music and its marvelous nature. Sometimes it can be seen that music plays a key role in the structure of the work together with other images. The writer's novel "Melodies" is interesting from the point of view of exploring intermedial relations based on the interaction of artistic codes of different art forms. The plot of the novel is based on the search for lost music. Music is vividly manifested in the title of the novel, in its individual parts, and in its compositional peculiarities. The author of the article studies the problem of intermediality in Helmut Krausser's novel "Melodies" taking into account the above issues and puts forward a number of considerations.

Rəyçi: filol.e.d., professor Həmidə Ə.Əliyeva